

Meditace na téma „nezištný dar“¹

Jan Pavel II.

1. Stvoření jako dar

Může člověk říci jinému člověku: „Bůh mi tě dal“?

Jako mladý kněz jsem slyšel od svého duchovního vůdce tato slova: „Možná ti Bůh chce toho člověka dát...“ – slova, ve kterých se skrývalo povzbuzení k tomu, abych důvěřoval Bohu a přijal dar, kterým se jeden člověk stává pro druhého. Zpočátku jsem si asi neuvědomoval, jak hluboká pravda o Bohu, o člověku a o světě se skrývala v těchto slovech. Neboť svět, ten svět v němž žijeme, lidský svět, je prostředím, ve kterém se neustále a různými způsoby uskutečňuje výměna darů. Lidé nejen že žijí vedle sebe, žijí také v různých vztazích, žijí pro sebe navzájem, jsou si bratrem nebo sestrou, manželem nebo manželkou, přítelem, vychovatelem nebo vychovávanou osobou. Může se zdát, že na tom není nic neobvyklého. Je to zkrátka obyčejný obraz lidského života. Tento obraz se na určitých místech zahušťuje a právě zde, v místě onoho „zahuštění“ se uskutečňuje onen dar člověka člověku.

Nejsou to pouze lidé, kdo se spojují, ale jednoho druhému dává také Bůh. A právě v tomto se uskutečňuje Jeho stvořitelský záměr. Jak čteme v knize Genesis, Bůh stvořil viditelný svět pro člověka a řekl mu, aby si jej podmanil (srov. Gn 1,28), a svěřil mu vládu nad všemi nižšími tvory. Avšak tato vláda člověka nad stvořeným světem musí počítat také s dobrem jednotlivých stvoření. Kniha Genesis připomíná, že Stvořitel viděl, že všechno je dobré. Stvoření je dobrem pro člověka, pokud je sám člověk „dobrý“ pro stvoření kolem sebe: pro zvířata, rostliny, dokonce pro neživá stvoření. Pokud je člověk pro ně „dobrý“, pokud je bezdůvodně neničí, bezmyšlenkovitě nevykořisťuje, pak toto stvoření vytváří pro člověka přirozené prostředí, stává se jeho „přítelem“. Nejen že mu umožňuje přežít, ale také nalézt sebe sama.

Bůh při stvoření zjevil svou slávu a celé bohatství stvořeného světa dal člověku, aby se z něj především radoval, aby v něm „odpočíval“ (Norwid²: „od-počíval“, to znamená znovu [za]po-čínal³, znovu se tvořil), aby v něm nalézal Boha a aby tímto způsobem nalézal sebe sama. Dnes často hovoříme o „ekologii“, tedy o péči o přírodní prostředí. Základem pro takto chápanou ekologii je tajemství stvoření, které je velkým a ustavičným obdarováním člověka dobrým vesmíru – jak těmi, které zakouší přímo, tak také těmi, jež objevuje na cestě hledání a zkoumání pomocí metod různých věd. Lidstvo toho ví stále více o bohatství vesmíru, i když ne vždy poznává, že toto bohatství pochází z rukou Stvořitele. Jsou však i chvíle, kdy dokonce i nevěřící lidé poznávají pravdu o tom, že stvoření je obdarování, začínají se modlit a vyznávají, že to vše je darem Stvořitele.

V knize Genesis čteme, že poslední den stvoření Bůh povolal k životu člověka: jako muže a ženu je stvořil (srov. Gn 1,26-27). Stvořil, to v tomto případě znamená ještě více: daroval je sobě navzájem. Daroval muži ženskost lidské bytosti jemu podobné, učinil ji pro něj „pomocí“ a zároveň jeho daroval ženě. Tak je tedy člověk od počátku darován Bohem druhému člověku. Pokud čteme pozorně text knihy Genesis, najdeme tam, můžeme říci, začátek tohoto obdarování.

Hle, člověk se jako muž cítí sám mezi všemi tvory, které mu nejsou podobné, a nyní stojí před bytostí, jež mu je podobná. Nalézá v Bohem stvořené ženě „pomoc“, která je mu

---

¹ *Meditace* nese datum 8. února 1994 (tj. šest dnů po podpisu *Listu rodinám* vydaného při příležitosti Roku rodiny), zveřejněna byla však až v roce 2006 (*Acta Apostolicae Sedis* 98, 8 [4. srpna 2006] 628–638).

² Cyprian Kamil Norwid (1821-1883), polský básník, prozaik, dramatik a malíř.

³ Naráží na podobnost mezi slovy *odpočívat*, *počít* a *počátek*, v polštině *odpoczywać*, *począć* a *początek*, tj. odpočinek jako „nové stvoření“: re-kreace.

podobná (srov. Gn 2,18). Tuto „pomoc“ je třeba chápat v jeho základním významu. Žena je dána muži, aby mohl pochopit sebe sama, a stejně tak muž je dán ženě s tím samým účelem. Mají vzájemně potvrzovat své lidství a žasnout nad tímto dvojitým bohatstvím. Muž, když stál před touto první Bohem stvořenou ženou, si určitě musel pomyslet: „Bůh mi tě daroval.“ Dokonce to řekl, i když poněkud jinými slovy – ale právě toto řekl (srov. Gn 2,23). Vědomí daru a obdarování je zřetelně vepsané do biblického obrazu stvoření. Žena se pro muže stala především předmětem obdivu. Spolu s jejím stvořením se na světě objevilo to, co Gertruda von le Fort nazvala „das ewig Weibliche“ [věčné ženství].

2. Dar a svěření do péče

„Bůh mi tě daroval.“ Jak je vidět, slova, jež jsem uslyšel v mládí, nebyla náhodná. Bůh nás opravdu obdarovává lidmi, bratry a sestrami v lidství, počínaje našimi rodiči. Později, když vyrůstáme, staví nám na cestu našeho života stále nové a nové lidi. Každý z nich je pro nás určitým způsobem darem, o každém a každé můžeme říct: „Bůh mi tě daroval...“ – toto vědomí se stává zdrojem vnitřního bohatství každého z nás. Bylo by nebezpečné, kdybychom nedokázali rozeznat toto obohacení, jakým se stává každý člověk, kdybychom se zavírali pouze ve svém vlastním „já“ a tím odmítali ten široký horizont, který se s plynoucím časem otevírá před očima naší duše.

Kdo je člověk? Jestliže kniha Genesis na svém začátku potvrzuje, že člověk je stvořen k Božímu obrazu a podobě, znamená to, že se v něm skrývá určitá plnost bytí. Je to – jak to učí koncil – „jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něho samého“ (*Gaudium et spes*, 24). Zároveň je jediným tvorem, který může uskutečnit sebe sama pouze v „opravdovém darování sebe samého“ (*tamtéž*). Mezi bytím pro sebe sama a bytím pro druhého je tedy hluboká souvislost. Pouze ten, kdo vlastní sám sebe, se může stát nezištným darem pro druhé. Tímto způsobem existuje Bůh v nevýslovném tajemství svého vnitřního života. Také člověk byl povolán od začátku k podobné existenci. Proto jej Bůh stvořil jako muže a ženu. Když stvořil ženu a postavil ji před muže, osvobodil v jeho srdci vědomí daru. „Ona je ze mě a je pro mne, a díky ní se já mohu stávat darem, protože ona sama je darem pro mne.“

Mnohokrát jsem zdůrazňoval skutečnost, že ve stvořené ženě je obsaženo jakoby poslední slovo Boha Stvořitele. Ženskost totiž označuje budoucnost člověka. Ženskost, to je mateřství, a mateřství to je první forma svěření člověka člověku. Ono slovo: „svěření“ je na tomto místě obzvláště důležité. „Bůh ti chce dát druhého člověka, to znamená, že Bůh ti chce svěřit druhého člověka – a „svěřit“ znamená, že ti Bůh věří, že dokážeš dar přijmout, dokážeš jej obejmout svým srdcem, dokážeš na ten dar odpovědět darováním sebe sama.“ Takto, když Bůh stvořil člověka jako muže a ženu, přenesl na lidství tajemství toho společenství, které je obsahem jeho vnitřního života. Člověk je uveden do tajemství Boha tím, že se jeho svoboda podřizuje zákonu lásky a láska vytváří společenství mezi lidmi.

Bůh, Stvořitel člověka, je nejen všemohoucím Pánem všeho tvorstva, ale je také Bohem jednoty ve společenství. Právě tato jednota je místem zvláštní podobnosti člověka a Boha. Skrze člověka má zářit na celé stvoření, aby se toto stvoření stávalo „vesmírem“, sjednocením člověka se vším, co je stvořeno, a sjednocením stvoření s člověkem. František z Assisi je tou postavou v dějinách, v níž se ona pravda o jednotě ve společenství stvoření plně projevila. Místem vlastním pro jednotu je především člověk – muž a žena, které Bůh od počátku povolal k tomu, aby se pro sebe navzájem stávali nezištným darem.

3. Vnímavost vůči kráse

Láska má mnoho tváří. Zdá se, že první z nich je nezištné zalíbení: „*amor complacentiae*“. Bůh, který je Láska, směřuje tuto lásku, více než jiné její formy, na člověka – lásku zalíbení. Oči Stvořitele, které obsáhnou celý stvořený vesmír, se soustřeďují především na člověka, jež

je předmětem zvláštního Stvořitelova zalíbení. Soustředí se na oba: na muže i ženu, tak jak je stvořil. Možná se tím dá vysvětlit, proč kniha Genesis zdůrazňuje, že oba byli nazí, ale nestyděli se (srov. Gn 2,25). Jinde autor listu Židům říká, že „nahé a odhalené je všechno před očima toho, jemuž se budeme ze všeho odpovídat“ (4,13).

Bůh obsáhne muže a ženu v celé pravdě jejich lidství. V této pravdě on sám nalézá stvořitelské a otcovské zalíbení. Toto nezištné zalíbení pak zasadí do jejich srdce. Činí je schopnými vzájemného zalíbení: žena se v očích muže jeví jako zvláštní syntéza krásy celého stvoření a on se podobně jeví v jejích očích. Fakt, že jsou nazí, se vůbec nestává zdrojem studu. Ten je až do hloubky přetvořený tou láskou, kterou vůči nim projevuje Stvořitel. Mohli bychom zde mluvit o určité zvláštní „absorpci studu láskou“, a to láskou samotného Boha. Tato láska jim umožňuje spolu jednat ve vší prostotě a nevinosti a těšit se ze vzájemného darování, umožňuje jim zakoušet, že jsou obdarováni svým lidstvím, které si má navždy uchovat onu dvojí podobu, mužství a ženství.

Stojí za povšimnutí, že slova, jež ustanovují manželství, nejsou prvními slovy Stvořitele, kterými se obrací na muže a ženu. Ta mluví o tělesném spojení muže a ženy v manželství, jakoby z perspektivy jejich budoucí volby: člověk má opustit svého otce i matku a přilnout k ženě, stát se s ní „jedním tělem“, dát počátek novému životu (srov. Gn 2,24). Vyhlídka trvání lidského rodu je od začátku spojena s tímto Božím stvořitelským ustanovením. Avšak samotná tato vyhlídka již předpokládá lásku zalíbení. Muž a žena musí v sobě vzájemně najít zalíbení, musí objevit, jak krásné je být člověkem. Tehdy se v jejich srdci zrodí potřeba obdarovat lidstvím jiné osoby, které jim ve svém čase daruje Bůh.

Velmi by se mýlil ten, kdo by si myslel, že v biblickém popisu stvoření člověka dominuje biologie. Stvořitel říká: „Plod'te a množte se a naplňte zemi. Podmaňte ji“ (Gn 1,28), ale už předtím tvoří v jejich srdcích vnitřní prostor milostného zalíbení, v němž dominuje především krása. Můžeme říct, že tímto způsobem, v okamžiku stvoření ženy, Stvořitel v člověku osvobozuje veškeré to obrovské úsilí o krásu, která se stane obsahem lidské tvořivosti, umělecké činnosti, ale nejen jí. V každém lidském duchovním díle je obsaženo určité úsilí o krásu, neustálé hledání nových a nových podob krásy, hledání nových zdrojů úžasu, který je pro člověka tak nezbytný jako pokrm a nápoj. Norwid jednou napsal: „Krása je k tomu, aby se nám zachtělo do práce – a práce, abychom vstali z mrtvých.“ Pokud člověk opravdu vstává z mrtvých skrze práci, skrze různé práce, které vykonává, pak právě díky této inspiraci, kterou mu dává krása: krása viditelného světa, a v něm zvláštním způsobem krása ženskosti.

Tato myšlenka prolíná celými lidskými dějinami, především dějinami spásy. Vrcholným bodem těchto dějin je Kristovo zmrtvýchvstání, a zmrtvýchvstání je zjevením nejvyšší krásy, zjevením, které již dříve bylo ohlášeno na hoře Tábor. Také oči apoštolů byly okouzleny touto krásou, zatoužily zůstat v její blízkosti. Krása Proměnění dala apoštolům sílu k překonání pokořujícího umučení Proměněného Krista. Krása je totiž pro člověka zdrojem síly. Je inspirací k práci, je světlem, které nás vede skrz temnoty lidské existence, které umožňuje dobrou zvítězit nad každým zlem, každým utrpením, neboť naděje ve zmrtvýchvstání nemůže zklamat. To vědí již všichni lidé, každý muž a žena, od dob, kdy Kristus vstal z mrtvých.

Kristovo zmrtvýchvstání je počátkem obnovy této krásy, kterou člověk ztratil kvůli hříchu. Sv. Pavel hovoří o novém Adamovi (srov. Ř 5,12-21). Na jiném místě mluví o velkém očekávání tvorstva, až se zjeví sláva Božích synů (srov. Ř 8,19). Vskutku, v lidstvu se nachází touha a stesk po této kráse, jakou Bůh člověka obdařil, když jej stvořil jako muže a ženu. Je v něm také hledání podoby této krásy, jehož vyjádření nalézáme v celé lidské tvořivosti. Jestliže je tvořivost jedinečným projevem člověka, pak je jím zároveň i ono očekávání, o němž mluví sv. Pavel. Toto očekávání se pojí s utrpením, neboť „veškeré tvorstvo až podnes společně sténá a pracuje k porodu“ (Ř 8,22).

Stesk lidského srdce po této prvotní kráse, jakou člověka vybavil Stvořitel, je zároveň steskem po společenství, v němž se projevoval nezištný dar. Tato krása a společenství není totiž něčím navždy ztraceným – je to něco, co je možné znovu získat. V tomto smyslu je každý člověk dán druhému člověku, každá žena muži a každý muž ženě.

4. Vykoupení těla

Toto úsilí lidského ducha spojené se snahou o krásu osoby a krásu sjednocení se setkává s určitým prahem. O tento práh člověk klopýtá. Místo aby nalézal krásu, ztrácí ji, tvoří si pouze její náhražky. Těmito náhražkami krásy člověk plní svou civilizaci, která však není civilizací krásy, protože se nezrodila z odvěké lásky, ze které Bůh povolal k existenci člověka a učinil jej krásným, tak jako krásným učinil společenství osob: muže a ženy. Norwid, který měl velkou intuici této pravdy, napsal, že krása je forma lásky. Nemůžeme tvořit krásu, pokud nemáme účast na této lásce, pokud nemáme účast na tomto pohledu, jakým se Bůh od počátku dívá na jím stvořený svět a v tom světě na jím stvořeného člověka.

To ale neznamená, že v naší době nežijí lidé, kteří se o to vášnivě snaží. Ti nikdy nechyběli. Proto je všeobecná bilance lidské civilizace nadále pozitivní. Tuto bilanci tvoří nepočtení, ale velcí géniové a svatí. Oni všichni jsou svědky toho, jak lze prolamovat kruh průměrnosti, a především jak vítězit pomocí dobra nad zlem, jak nalézat dobro a krásu, i přes různé formy úpadku, kterým podléhá lidská civilizace. Jak vidíme, onen práh, o nějž člověk klopýtá, není nepřekonatelný. Potřebujeme jen vědomí, že existuje, a odvalu jej neustále překračovat.

Jak máme překročit onen práh? Řekl bych – budeme-li následovat přesvědčení, že «Bůh dává člověka člověku», v člověku pak mu dává celé stvoření, celý svět. Když člověk objevuje onen nezištný dar, kterým je pro něj druhý člověk, tehdy v něm objevuje určitým způsobem celý svět. Musíme si uvědomit, že onen dar může v lidském srdci přestat být nezištný. Člověk se může pro druhého stát předmětem k použití. Tím je nejvíce ohrožena naše civilizace, především civilizace materiálně bohatého světa. Tehdy se totiž místo nezištného zalíbení v lidském srdci objevuje touha přivlastnit si druhého a použít ho. Taková touha je nebezpečím nejen pro druhého, ale především pro onoho člověka, který jí podléhá. Člověk totiž sám v sobě ničí schopnost bytí darem, ničí v sobě schopnost existence podle pravidla: «být více člověkem», a naopak podléhá touze žít podle pravidla: «mít stále více» – mít více zážitků, více dojmů, více potěšení, co nejméně skutečných hodnot, co nejméně tvůrčího utrpení pro dobro, co nejméně připravenosti k obětování se pro dobro a krásu lidství, co nejméně účasti na Vykoupení.

Druhý člověk, žena pro muže nebo muž pro ženu, je proto tak velkým a nevýslovným dobrem, protože je vykoupený. Vykoupením se správně rozumí převzetí velkého dluhu, jímž je lidstvo obtěžkáno kvůli hříchu. Zároveň je také, a možná dokonce především, novým obdarováním člověka a celého stvoření tím dobrem a krásou, jakými bylo obdarováno v tajemství stvoření. Ve Vykoupení se všechno tvoří nové (srov. Zj 21,5). Člověk je jakoby znovu obdarován svým lidstvím, ve velikonočním tajemství obdarován Kristem ukřižovaným a zmrtvýchvstalým. Člověk je znovu obdarován svou mužností, svou ženskostí, schopností být pro druhého, schopností být ve společenství jeden pro druhého. V této perspektivě získávají slova «Bůh mi tě dal» úplně nový význam. Bůh dává člověka člověku novým způsobem, skrze Krista, v němž se znovu ukazuje a znovu se uskutečňuje plná hodnota člověka. Hodnota, kterou měl od počátku, kterou měl v tajemství stvoření.

Každý člověk v sobě nese nevýslovnou hodnotu. Tuto hodnotu dostává od Boha, který se sám stal člověkem, zjevil své božství v jistém smyslu dané člověku a stvořil nový řád mezilidských vztahů. V novém řádu je člověk mnohem více oním «jediným tvorem na zemi, kterého Bůh chtěl pro něho samého» (*Gaudium et spes*, 24), a zároveň je osobou podobnou Bohu, která se může plně nalézt jen v «opravdovém darování sebe samého» (*tamtéž*).

Vykoupení je tedy otevření lidských očí pro celý nový řád světa vybudovaný na nezištném daru. Je to řád hluboce osobní a zároveň svátostný. Vykoupení totiž potvrzuje «*sacrum*»⁴ celého stvoření, potvrzuje «*sacrum*» člověka stvořeného jako muž a žena. Pramen tohoto «*sacrum*» je ve svatosti samotného Boha, který se stal člověkem. On, když byl svátostí Boha přítomného ve světě, změnil tento svět ve svátost pro Boha.

V kontextu Vykoupení, které se událo skrze oběť Těla a Krve Kristovy, se stává více zřetelná «posvátnost» lidského těla, dokonce i tehdy, když je toto tělo nejvíce zubožené či zdeptané – podobně jako Kristus byl zubožený během svého mučení. Lidské tělo má svou důstojnost plynoucí také z tohoto «*sacrum*». Platí to jak pro tělo muže, tak tělo ženy. Vykoupení vykonané v těle dává jakoby zvláštní rozměr svatosti lidského těla. Tato svatost přímo vylučuje, že by se tělo mohlo stát předmětem k využití. Každý člověk, především každý muž, je strážcem této svatosti a této důstojnosti. «Cožpak jsem strážcem svého bratra?» – ptal se Kain (Gn 4,9), když stál na počátku nešťastné civilizace smrti v dějinách lidstva. Kristus stojí uprostřed této civilizace, stojí uprostřed Kainovy otázky a odpovídá: «Ano, jsi strážcem – jsi strážcem svatosti, jsi strážcem lidské důstojnosti v každé ženě a v každém muži. Jsi strážcem svatosti jejího těla, které pro tebe má být předmětem úcty. Tehdy budeš poznávat tu krásu, jakou Bůh obdařil ženu od začátku a ona bude poznávat tebe, bude se cítit bezpečně před pohledem svého bratra, bude se radovat z daru svého ženství, jímž ji obdaroval Stvořitel.» Tehdy bude ono «věčné ženství» (*das ewig Weibliche*) znovu nenarušeným darem lidské civilizace, inspirací pro tvorbu a zdrojem krásy, která existuje proto, «abychom vstávali z mrtvých» (Norwid). Cožpak se právě proto nestala zdrojem tolika lidských zmrtvýchvstání krása ženy, krása matky, sestry, nevěsty – ona krása, která nalézá svůj zvláštní vrchol v Bohorodičce?

5. «*Totus Tuus*»

«Jak jsi krásná, přítelkyně moje» (Pís 1,15). Jestliže je Píseň písní především básní o lásce lidských snoubenců, je zároveň v celé své konkrétnosti otevřená velkému množství významů. Církev používá slova Písně písní v liturgii, především když si připomíná panny a ženy, které zemřely pro Krista mučednickou smrtí. Citovaná slova mluví především o velkém okouzlení krásou ženy, nejen – a už vůbec ne především – krásou smyslovou, ale mnohem více krásou duchovní. Můžeme dokonce říci, že spíše ta druhá podmiňuje tu první. Neboť samotná smyslová krása obvykle neobstojí ve zkoušce času.

Toto je velmi důležité pro člověka, kterému Bůh dává druhého člověka, jak jsem mnohokrát mohl zakusit během mého života. Bůh mi dával mnoho lidí, mladých i starých, chlapce i děvčata, otce i matky, vdovy, lidi zdravé i nemocné. Vždy, když mi je dával, zároveň mi je svěřoval. Dnes vidím, že bych o každém z nich mohl napsat samostatnou monografii: byla by to pak monografie na téma konkrétního nezištného daru, jakým je člověk. Mezi nimi byli lidé prostí, dělníci v továrně; byli to také studenti, univerzitní profesori, lékaři a právníci; konečně také kněží a zasvěcené osoby. Samozřejmě mezi nimi byli muži i ženy. Ušel jsem dlouhou cestu, než jsem objevil «genia ženy», ale Prozřetelnost sama učinila, že nadešel čas, kdy jsem tohoto genia objevil, ba dokonce kdy jsem jím byl oslněn.

Myslím si, že každý muž, bez ohledu na stav a životní povolání, musí jednou zaslechnout ona slova, která kdysi uslyšel Josef Nazaretský: «Neboj se přijmout Marii» (Mt 1,20). «Neboj se přijmout», to znamená udělej vše pro to, abys poznal dar, jakým je ona pro tebe. Bát se můžeš jen jedné věci, a to aby sis tento dar nepřivlastňoval. Toho se boj. Dokud ona bude pro tebe darem od samotného Boha, můžeš se bez obav těšit ze všeho, čím je onen dar. Navíc – jsi dokonce povinen učinit vše, co dokážeš, pro to, abys tento dar poznal, abys jí samotné ukázal její jedinečnou hodnotu. Každý člověk je jedinečný. Jedinečnost není

---

⁴ Posvátnost.

omezením, je spíše manifestací hloubky. Možná Bůh od tebe žádá, abys jí právě ty řekl o tom, v čem spočívá její jedinečná hodnota a její výjimečná krása. V tom případě se neboj svého zalíbení. Láska zalíbení («*amor complacentiae*») je, a každopádně může být, účastí na tom odvěkém zalíbení, jaké Bůh má v člověku, kterého stvořil. Pokud se nikoli bezdůvodně bojíš, aby se tvé zalíbení nestalo ničivou silou, pak svůj strach zbav předsudků. Plody samy ukáží, zda je tvé zalíbení tvůrčí.

Stačí se podívat na všechny ženy, které se objevují v okolí Krista, začínaje od Marie Magdalské a Samařanky, přes sestry Lazara, až k té Nejsvětější, která byla požehnaná mezi všemi ženami (srov. Lk 1,42). Nikdy však nesmíš sám rozhodovat, co tento Boží dar znamená. Modli se jen s celou pokorou za to, abys dokázal být strážcem tvé sestry, aby v dosahu vyzářování tvé mužnosti ona sama našla cestu svého povolání a svatost, kterou pro ni připravil Bůh. Duchovní síla ženy je veliká. Jednou osvobozená žena je později schopná v sobě najít mnohem větší odvahu, je připravená na takové oběti, o nichž se mnohdy muži ani nezdá. Právě v tomto přesvědčení církev opakuje slova Písně písní: «Jak jsi krásná, přítelkyně moje...»

Na konec se sluší připojit, že v této meditaci na téma «nezištného daru» se skrývá poněkud dlouhá cesta, vnitřní «*itinerarium*»⁵, které vedlo od slov, jež jsem uslyšel v mládí z úst mého duchovního vůdce, až k onomu «Totus Tuus», jež mně neustále doprovází po mnoho let. Objevil jsem je během okupace, když jsem pracoval jako dělník v «Solvay»⁶. Objevil jsem je díky četbě «Pojednání o pravé zbožnosti k Nejsvětější Panně»⁷ svatého Ludvíka M. Grigniona z Montfortu. Byla to doba, kdy jsem se již rozhodl pro kněžství, a kdy jsem během chození do práce zároveň studoval filosofii. Uvědomoval jsem si, že povolání ke kněžství mi postaví do cesty mnoho lidí, že každého a každou z nich mi Bůh zvláštním způsobem svěří: «dá» a «svěří». A právě tehdy se zrodila ona velká potřeba svěřit sám sebe Marii, onoho «Totus Tuus». Není to ani tak deklarace, prohlášení, jako spíše prosba, abych nepodlehł žádostivosti, dokonce ani v té nejvíce maskované podobě. Abych zůstal čistý, tedy «transparentní» pro Boha i pro lidi. Aby byl čistý můj zrak i sluch i mysl. Aby vše sloužilo zjevení krásy, jakou Bůh obdarovává lidi.

Napadá mne citát z «Chopinova klavíru»⁸ od Norwida:

«V předposledních dnech jsem stanul při tvém loži,

kdy ubývalo v člunku niti —

— v dnech, co se zdají

být plny Bájí...

— Kdy začátku už šeptá konec žití:

«Nepřervu tě, já ne! — Já tě jen zmnožím!...»

Nepřervu, ...nezničím, ...nezmenším... zmnožím... «Totus Tuus». Ano. Je potřeba být plně darem, nezištným darem, aby bylo možné v každém člověku poznat onen dar, kterým je on sám. Aby bylo možné za tento dar osoby děkovat Dárci.⁹

Vatikán, 8. února 1994

⁵ Putování (lat.).

⁶ Krakovská chemička Solvay, kde Wojtyła nejdříve pracoval v kamenolomu a později u čističky odpadních vod.

⁷ Česky vyšlo pod názvem: *O pravé mariánské úctě* (Matice cyrilometodějská, Olomouc 2011, přel. F. M. A. Stajner).

⁸ Báseň Chopinův klavír (*Fortepian Szopena*) (1865) z posmrtně vydané sbírky *Vade-mecum*. Překlad Jana Pilaře vyšel ve výboru básní Černé květy v nakl. Československý spisovatel, Praha 1970 (str. 72).

⁹ Z polského originálu přeložila Tereza Ondruszová, revize překladu a poznámky pod čarou Karel Skočovský.